Ютазы муниципаль районы
Иске Урыссу урта гомуми белем бирү мәктәбе

Тукай шигъриятендә табигать сурәте

Гыймаева Зөлфия Фәһим кызы,
беренче категорияле татар теле һәм әдәбияты укытучысы

Максат һәм бурычлар :

-Тукай шигъриятендәге табигатьне сурәтләү алымнарын табарга өйрәтү һәм аларның матурлык тудырудагы ролен билгеләү;

- яңа технологияләр кулланып, табигать күренешләрен анализлауның яңа алымнары турында мәгълүмат бирү;

-бөек шагыйребез Г.Тукай әсәрләре аша табигатькә сакчыл караш тәрбияләү, аның гүзәллеге белән соклану хисләре уяту.

Җиһазлау: проектор, экран, презентация, Г.Тукай шигырьләре һ.б.

Туган авыл

Тау башына салынгандыр безнең авыл,
Бер чишмә бар якын безнең авылга ул;
Авылыбызның ямен, суы тәмен беләм,
Шуңа күрә сөям җаным- тәнем белән.
Истән чыкмый монда минем күргәннәрем,
Шатлык белән уйнап гомер сөргәннәрем.
Абый белән бергәләшеп, кара җирне
Сука белән ертып-ертып йөргәннәрем.
Бу дөньяда, бәлки, күп-күп эшләр күрем,
Билгесездер: кая ташлар бу тәкъдирем;
Кая барсам, кая торсам, нишләсәм дә,
Хәтеремдә мәңге калыр туган җирем.

1. Шигырьне тыңлаганда сезнең күңелдә нәрсә туды?
Хис.

2.Нәрсә ул хис?
Хис – дөнья вакыйгаларына күңел белән бәя бирү ул.

3. Хис туу өчен нинди шартлар кирәк?
Хис туу өчен сәбәп кирәк. Хисне тудыручы сәбәп – хиснең эчтәлеге була.

4. Нинди хисләр була?
Кайгы, шатлык, ярату, нәфрәт, горурлык, кимсенү, соклану, мәхәббәт хисләре.

5. Ә бу шигырьдә нинди хисләр чагылыш таба?
Туган як матурлыгы белән соклану, горурлану, шатлану, тарихыбыз белән кызыксыну хисләре, тарих күз алдыннан уза.

Чагыштыру- бер предметны яки күренешне икенче предметка охшатып әйтүне белдерә.

Чагыштырулар. Алар ап-ак балыклар <u>күк</u>
Йөзәләр иртәдән кичкә кадәр.
Шунда туңып бетмичә
Ярга чыкмыйлар һич тә.
(Җәй көнендә)
Карны җиңгән <u>күк,</u>
Төшә җиргә
Тонык ай яктысы;
Ай да куркынган <u>шикелле</u>: бер сары, бер ак төсе.
(Буран)
Саргая таллар,
Усаклар, алмагачлар һәм каен.
Хәстә <u>төсле</u>, арта
Сары төс аларда
Көн саен.
(Чыршы)

Йоклый шунда йолдызлар да өелеп
Оядагы йоклап яткан <u>кошчыклардай.</u>
(Ай һәм кояш)
Чыгып баш калкыта сахрада уҗым,
Яшел хәтфә <u>шикелле</u> итә җем- җем.
(Көз)
Бик хозур! Рәт- рәт тора, гаскәр <u>кеби,</u> чыршы, нарат.
Төпләрендә ятканым бар, хәл җыеп, күккә карап.
(Шүрәле)

Эпитет- күренеш һәм предметның сыйфатын, аерым билгеләрен белдерүче сурәт. Ул җөмләне аеруча бизәп тора һәм аны табарга да җайлы.

Эпитетлар

Кырга ак кардан
Юрган ябылган...
Язның айлары
Апрель, майлары.
Бик матур сызылып
Аткан таңнары.
(Җир йокысы)

Күрәмсез, дусларым, көз килде тышта;
Озак тормас, килер ак тунлы кыш та.
(Көз)

Ул авылның -һич онытмыйм,- һәр ягы урман иде
Ул болын, яшел үләннәр хәтфәдән юрган иде.
(Шүрәле)

Галибанә яктырып, әкрен генә ал таң ата;
Моңланып, хәсрәтләнеп, ялкау гына ак ай бата.
(Җәйге таң тәтирәсе)

Г.Тукай шигъриятендәге калын урманнар, сайрар кошлар, хуш ис бөркегән чәчәкле болыннар җир йөзенең башка төшләрендә юк сыман.

Чыннан да юк, моны Тукай гына халыкча итеп сурәтли алган. (“Иртә”, “Җир йокысы”,“Ай һәм кояш”, “Кояшка бер сүз”, “ Туган авыл”, “Туган җиремә”, “Шүрәле” һ.б)

Юкка гына Тукай үз иҗатында туган як табигатен шулай сурәтләмәгән!

Яратырга ярый дөнья: матур кырлар, матур таулар;
Яратмыйм мин вәләкин һич, сәбәп шул: ибне адәм бар! (Яратырга ярый)

ArtNow.ru

ИГЪТИБАРЫГЫЗ ӨЧЕН ЗУР
РӘХМӘТ!